

Om å leve i ydmyk uforstand

Rani Lill Anjum

En hanekylling bor i hønsehuset sitt sammen med mor, far og de andre kyllingbarna. De lever et enkelt og rutinemessig liv, uten store variasjoner. Hver morgen når de våkner, kommer bonden inn og gir dem mat. Eggene blir samlet inn, og møkka blir feiet bort. Men én dag når bonden kommer inn om morgenen, så skjer ikke det som pleier å skje. I stedet for å få mat, får den lille hanekyllingen hodet sitt kappet av. Dagen ble altså ikke som forventet.

Filosofen David Hume (1711-1779) forteller oss at vi aldri kan vite noe sikkert om framtida. Det eneste vi kan vite noe om, er det vi har opplevd og erfart hittil. Men våre *erfaringer* gjør oss ikke i stand til å si noe om *morgendagen*. Å trekke en slutning om morgendagen på bakgrunn av erfaringer fra gårsdagen, ville nemlig ha vært et tilfelle av det vi i logikken kaller *en logisk ugyldig slutning*. For selv om vi har observert et fenomen utallige ganger, for eksempel at alle svanene vi har sett hittil har vært hvite, så kan vi ikke dermed trekke den slutningen at *alle* svaner *i all framtid* også vil være hvite. Denne type slutning kalles *induksjon*. En induktiv slutning er altså å slutte fra *noen* til *alle*.

Likevel lever faktisk vi mennesker som den lille hanekyllingen. Vi tror at verden alltid skal være sånn som den har vært til nå. Med moderne teknologi og forskning, mener vi å vite det aller meste på de aller fleste områder, og vitenskapen har som mål å sette oss i stand til å forutse hva som kommer til å inntreffe i morgen. Men er det noe vitenskapshistorien bør ha lært oss, så er det jo nettopp at forskerne stadig vekk kommer opp med nye teorier. I løpet av historien har jorden gått fra å være stor og flat og utgjøre verdens sentrum, til å ha blitt en liten, rund og ubetydelig prikk i et uendelig verdensrom. Og selv poteten, som en gang ble ansett som djevelens grønnsak fordi den vokste under jorden, fikk plutselig sitt gjennombrudd som livredder gjennom både hungersnød og epidemier. Nå er den nok engang blitt erklært som en djevelens grønnsak, men denne gangen av diettkongen Fedon.

Hva skal vi så gjøre? Hvis vi ikke kan vite noe om morgendagen, men når som helst må forvente å kunne bli røsket ut av vår trygge tilværelse og få hodet avkappet; - hvordan skal vi da forholde oss til verden? Hvis jeg ikke engang kan vite hvorvidt jeg vil falle hvis jeg kaster

meg utfor et stup, eller om gulvet åpner seg under føttene mine neste gang jeg går på badet; - blir ikke tilværelsen da uutholdelig? For ikke å si *upraktisk*?

Det er her Hume skiller mellom teori og praksis: Én ting er at vi *logisk sett* ikke kan vite noe om framtida. Noe helt annet er at vi *i dagliglivet* ikke kan tenke på dette. Det eneste vi må huske på, er at det er *mulig* at ikke *alt* kommer til å være akkurat sånn som det har vært til nå. Hvis vi, i motsetning til den lille hanekyllingen, kan være klar over at vi kanskje har tatt feil, at det kanskje finnes noe mer, eller noe annet, enn det vi vet nå; - og hvis vi kan *leve* med denne usikkerheten, både i forhold til vår daglige tilværelse og til vår egen fornuft; - ja, så lever vi jo fortsatt i *uforstand*, men da i hvert fall i *ydmyk* uforstand.

Fortsettelse følger om 4 uker...